

הרצאת רב אמן אנה מוזיצ'וק (אוקראינה), 1.5.2020 – שאלות ותשובות

תרגום: יבגני לבנזוב עריכה: עודד רוס

נושא ראשון – היותך שחמטאית

אסתר: מה עזר לך להתקדם בשחמט לאורך הקריירה ולנצח?

אנה מוזיצ'וק: היו מספר דברים שעזרו לי להתקדם וזה בעצם שילוב של הרבה גורמים. ראשית כל, התחלתי לשחק בגיל מאוד מוקדם - שנתיים! כמו כן, מגיל קטן מאוד הוריי השקיעו רבות ועבדו מאוד קשה כדי לעזור לי להגיע להישגים. דבר נוסף הוא, כשאת מתחילה לזכות בטורנירים, ואני התחלתי לזכות באליפויות אירופה לילדים כבר בהיותי בת 6, זה נותן לך מוטיבציה גדולה ודחיפה להמשיך ולהשקיע ולזכות בעוד תחרויות. אם את אוהבת שחמט את פשוט ממשיכה. כלומר, זה בעצם שילוב של תשוקה גדולה ואהבת המשחק, עבודה קשה וכן הצלחה מתחילת הקריירה שדוחפת ונותנת מוטיבציה. אלה 3 הדברים העיקריים לדעתי.

ענבר: האם את מחשיבה את עצמך לשחקנית יותר התקפית או יותר עמדתית?

אנה מוזיצ'וק: התייחסתי לזה מעט קודם. אני שחקנית יותר אקטיבית. אני פחות אוהבת לשחק באופן פסיבי והגנתי. אני שואפת יותר למשחק מעניין, יוזמה, תחבולות, התקפה וכו'.

קרן: מי השחקן/ית שאת הכי מתחברת לסגנון המשחק שלו/ה?

אנה מוזיצ'וק: אולי אני טועה, אך מבין השחקנים המודרניים אני חושבת שסגנון המשחק שלי הכי דומה לזה של פביאנו קרואנה. שנינו מאוד מוכנים ועובדים רבות על הפתיחות שלנו ואני גם כן אוהבת לגלות ולפתח רעיונות חדשים בפתיחות, שנינו גם שחקנים שאוהבים משחק אקטיבי ובה בעת גם טובים במשחק עמדי.

קרן: עם מי את אוהבת לשחק יותר - נשים או גברים?

אנה מוזיצ'וק: אני לא חושבת שאני מעדיפה יותר לשחק מול גברים או נשים, זה לא כה משנה עבורי. אני כן משחקת ביותר טורנירי נשים. אני לא חושבת שהעובדה שאני משחקת מול אישה או גבר משפיעה באופן כלשהו על המשחק שלי, אלא בעיקר רמת היריבים. כשאני משחקת בתחרויות פתוחות, אני לרוב פוגשת יריבים חזקים יותר מאשר ברוב טורנירי הנשים.

מיכל: האם את לחוצה וחרדה לפני משחקים? אם כן - איך את מתמודדת ומתגברת על כך?

אנה מוזיצ'וק: ובכן, אני לחוצה וחרדה לפני כל משחק! כך שאם גם אתן לחוצות, אל תדאגו, כי זהו מצב נורמלי. זאת בגלל שלפני המשחק את מתכוננת הרבה, שואלת את עצמך אם חזרת על כל הנוסחים, מה

לעשות אם היריב ישחק כך או אחרת, האם אני צריכה לבדוק קווים נוספים. את כל הזמן במצב הזה של אי-ודאות. עם זאת, כשהמשחק מתחיל זה משתנה, אני משכנעת את עצמי שעשיתי את הטוב ביותר שיכולתי בהכנה, ואני פשוט מנסה להתרכז ולעשות מסעים טובים ואז החשש והלחץ יורדים. זה לערך מה שאני עוברת ברוב המשחקים.

מיכל: מה דעתך לגבי לשחק בתחרות בה תהיי אנדרדוג? איך את את מתמודדת ומתגברת על החשש להפסיד והאם ישנם מצבים בהם להיות אנדרדוג זה יתרון?

אנה מוזיצ'וק: לדעתי את ללא ספק צריכה לשחק חלק מהמשחקים מול יריבים חזקים יותר ממך באופן משמעותי כי ניתן ללמוד מהם יותר וכן את יכולה לראות בבהירות רבה יותר היכן החולשות שלך והיכן הצדדים החזקים. לגבי כמה טורנירים כאלה צריך לשחק, אני חושבת שזה אישי מאוד ותלוי באופי שלך. למשל, אם את תמיד תשחקי בטורנירים בהם את אנדרדוג, את לרוב תצברי מעט נקודות, ואחרי כמה טורנירים כאלה זה יכול לפגוע במצב הרוח שלך, בביטחון העצמי ובמוטיבציה. לכן, את צריכה איכשהו לאזן בין כמות המשחקים מול יריבים חזקים יותר ממך למול חזקים פחות ולהחליט, לפי האופי שלך, בכמה טורנירים את צריכה לשחק בהם תלחמי על פרסים ובכמה בהם תהיי אנדרדוג, ששם תוכלי בפרט לנסות כל מיני רעיונות חדשים וללמוד הרבה, כשאת לא שמה דגש על התוצאות.

נושא שני – הקריירה שלך

ענבר: מה הביא אותך לעולם השחמט ואיזה תפקיד משחק השחמט בחיך (כיום ובעבר)?

אנה מוזיצ'וק: ההורים שלי הביאו אותי לעולם השחמט ולימדו אותי את המשחק בגיל שנתיים, ובגיל 3 כבר ידעתי את כל החוקים ויכולתי לשחק באופן סביר. לדעתי זה היה מאוד חשוב, כי האנשים הראשונים שמלמדים אותך איך לשחק משפיעים מאוד על האם תאהבי ותתחברי למשחק או לא. היה לי מזל בכך שהוריי לימדו אותי לשחק באופן מאוד מעניין, אהבתי זאת ולכן אני משחקת עד היום.

שחמט כמובן ממלא תפקיד חשוב בחיי. אני שחקנית מקצוענית מזה זמן רב ושחמט מהווה חלק חשוב וגדול בחיי.

קרן: מי השחקן הכי חזק שאי-פעם שיחקת עימו ומי השחקן החזק ביותר אותו ניצחת?

אנה מוזיצ'וק: אני לא שיחקתי מול קארלסן, אבל כן שיחקתי מול קרואנה, אך לא בהיותו 2800 אלא כשהיה 2400. זה בערך כמו מול גירי במשחק שהראיתי לכם, שהיה אז רק 2600 למול 2800 כיום. כמו כן, שיחקתי מול הרבה שחקנים מ-20 הראשונים כיום. עשיתי תוצאות תיקו מול גלפנד, סווידלר, נפומניאשצ'י כשהיו בשיאם וכן עם שחקנים אחרים, אך לגבי מי החזק ביותר שניצחתי - היו כמה שחקני +2700, כגון פרסינה, סאשיקיראן וכנראה אחרים, אך אלה הראשונים שעלו לי לראש.

תמר: באיזה גיל הבנת שאת רוצה להיות שחקנית מקצוענית? האם ההורים שלך היו מעורבים בהחלטה?

אנה מוזיצ'וק: קשה להצביע במדויק על אותו רגע, אך אני חושבת שכאשר סיימתי את התיכון, החלטתי שאמשיך לעסוק בשחמט מקצועני בעיקר, כי באותו זמן כבר הייתי בעשיריה הראשונה בקרב הנשים. אז החלטתי שאתרכז לא בלימודים למקצוע מסויים אלא בשחמט מקצועני. הייתי בת 16 אז, ונרשמתי לאוניברסיטה אומנם אך זו הייתה אוניברסיטת ספורט, מה שנתן לי את האפשרות לשחק בטורנירים בתדירות די גבוהה, לעומת תואר אקדמי "רגיל".

ההורים שלי לא השפיעו ישירות על ההחלטה, הם עזרו ותמכו מאוד לאורך כך הדרך ואמרו שיתמכו בכל החלטה שלי. הם ראו שאני מאוד מצליחה בשחמט וחשבו שזה הגיוני להמשיך. קיבלנו את ההחלטה יחד, אך בסופו של דבר זו הייתה ההחלטה שלי.

נושא שלישי – משחק השחמט

קרן: על איזה ספר שחמט את ממליצה?

אנה מוזיצ'וק: שאלה לא קלה, גם בגלל הרמות השונות של הבנות. כמובן אני מחלקת ספרים לפי נושאים. אני זוכרת שכשהייתי צעירה, ללימוד סיומים אהבתי את הספר של פאנצ'נקו, והיום לדעתי הספר הטוב ביותר לסיומים הוא זה של מארק דבורצקי. אלה הספרים שאמליץ לסיומים. עבור טקטיקה זה מאוד אישי כי זה תלוי ברמה של השחקן. לרבי אמנים ואמנים בינלאומיים אני ממליצה על הספרים של ג'ייקוב אגארד, אך לשחקנים בטווח 1500-2000 זה יהיה קצת קשה מידי (עם זאת, אולי עדיין מומלץ לנסות כמה עמדות בהתחלה). יש ספרים חדשים של רומיין אדוארד על טקטיקה, שהם קלים יותר. כמו כן, יש גם ספר מעניין של קראסנקוב על טקטיקה. לגבי שחמט עמדותי, אני אוהבת את סדרת הספרים של דבורצקי, בייחוד את הכרך הרביעי Positional Play, וכן את הספר של בוריס גלפנד על שחמט עמדותי. כמובן, יש גם ספרים קלאסיים יותר. למי שיותר אוהב היסטוריה של השחמט אמליץ על סדרת "קודמי הגדולים" של קספרוב.

קרן: כמה חידות של טקטיקה/תחבולות את ממליצה לפתור כל יום?

אנה מוזיצ'וק: הדבר הראשון שאמליץ זה אכן לפתור תרגילים בכל יום ולהיות עקביים בזה, גם אם יש לכם מעט זמן. זאת כדי לא לאבד את יכולות החישוב ומה שמכונה "העין הטקטית", כי זהו דבר חשוב בכל משחק וצריך להיות מורגל לזה. זה יכול הן להיות אטיודים, הן חידות טקטיות והן ניתוח משחק דינאמי ומורכב כלשהו. יתרה מזו, אתן יכולות לגוון וכל יום לעשות משהו אחר. כך זה יהיה מעניין יותר וגם תראו מה אתן אוהבות יותר. קשה לומר איזה משך זמן יש להקדיש לזה כי זה מאוד אישי. אם את טקטיקנית טובה, לא צריך לעשות זאת שעות כי בכל מקרה זה הצד החזק שלך, וברור שיש לך בעיות באספקטים אחרים, כמו משחק עמדותי וסיום, ושם יש להשקיע יותר. מנגד, אם את מתקשה בטקטיקה, ללא ספק יש לפתור יותר. כלומר, לעבוד יותר על מה שאתן חלשות בו יותר, אך לא לגמרי להזניח גם את מה שאתן חזקות בו.

ניר: כמה שעות עבדת כל יום כשהיית בת 14-16?

אנה מוזיצ'וק: אני נוהגת לעבוד הרבה מגיל צעיר מאוד, ובגילאים הללו עבדתי בערך 6 שעות ביום על שחמט.

נושא רביעי – אחותך

תמר: אחותך היא כידוע גם שחקנית מקצוענית ואנו מבינים שגם ההורים שלך הם שחקני שחמט. האם הייתה "יריבות בריאה" בינך לבין אחותך שעזרה לך (ולאחותך) להתקדם בשחמט?

אנה מוזיצ'וק: אחותי צעירה ממני בשנתיים וחצי ואכן יש לנו יריבות בריאה ואין שום קינאה. גם כשמריה הפכה לאלופת העולם ואנשים אמרו לי שאני הייתי יותר חזקה ממנה באותה עת ושאולי אני מאוכזבת. אז לא, הייתי מאוד שמחה כמובן. אנו כבר זמן רב בין 10 הראשונות בעולם ואחותי כרגע מעליי במד כושר רגיל (אך אני מובילה באקטיבי ובזק). אני שמחה שאנו יחד ויכולות לעבוד ביחד ולתמוך אחת בשניה ושיש לנו יחסים טובים כי לעיתים זה לא כך בין אחים/אחיות. אנו גם נוסעות יחד להמון תחרויות ותמיד תומכות אחת בשניה כשלאחת מאיתנו לא הולך כל כך טוב.

ניר: האם את ואחותך עובדות יחד לעיתים?

אנה מוזיצ'וק: כן. היא מעט טובה יותר בפתרון תחבולות אך אני יודעת להסביר טוב יותר דברים אחרים. אנחנו גם משחקות כמעט את אותן פתיחות, כ-80% חפיפה לערך. כמו כן, אנו יכולות לעבוד על דברים שונים ואז לשלב את התוצאות ולחלוק רעיונות.

נושא חמישי – גברים מול נשים בשחמט

רננה: האם לדעתך נעשים מספיק מאמצים (אימונים, השקעה כספית וכו') כדי לגרום לכך שנשים תגענה לרמה של צמרת הגברים ומה צריך לשנות כדי שזה יקרה? (רק חמש נשים בהיסטוריה חצו את רף ה-2600 – בהן מוזיצ'וק עצמה – ורק יהודית פולגאר עברה 2700 והגיעה ל-10 הראשונים).

אנה מוזיצ'וק: לא כה קל לענות על זה, כי יש הרבה סיבות והמון אנשים שואלים למה גברים טובים יותר בשחמט, כי זה "ספורט המוח" ולא ספורט פיזי. אכן רק ג'ודית הייתה בעשיריה הראשונה, בעוד שהו ייפאן הייתה ב-100 הראשונים (גם אני, אך בשח מהיר ובזק). היום לצערי אנו הנשים לא קרובות להיות לעשיריה הראשונה בדירוג הכללי, ויש הרבה סיבות לכך, אך אציין את שתי העיקריות בעיניי. ראשית, כפי שאתם יודעים, יותר בנים מתחילים לשחק וללמוד שחמט מאשר בנות (כנראה מסיבות חברתיות), כלומר הם כבר "מנצחים" במספרים, ולכן יש סיכוי רב יותר שאחד מהם יגיע לצמרת. אך מה שחשוב יותר ולא כה מובן מאליו, זה שבגללו גברים מגיעים להישגים גבוהים יותר, הוא שגברים חזקים יותר פיזית. זה יכול להיראות תמוה למה יכולות פיזיות ומצב גופני אמורים להשפיע בשחמט, אך זה כך. אנחנו מתאמנים הרבה שעות, טורנירים נמשכים ימים רבים, ובנות פשוט מתעייפות מהר יותר. ניתן לראות כי בשעה החמישית או השישית של משחק בנות לרוב מתחילות פחות לדייק ולעשות יותר שגיאות, כי מתעייפות מהר יותר. אני חושבת שמצב גופני וכושר גופני חשובים בשחמט, כמו ביתר ענפי הספורט, רק שבשחמט זה פחות נראה כך.

רננה: מה לדעתך יש לעשות כדי להגדיל את מספר השחמטאיות בעולם?

אנה מוזיצ'וק: אני תמיד תומכת בבנות שמתחילות לשחק שחמט וזה משמח אותי שלאחרונה יש יותר בנות המבקרות במועדוני שחמט ובחוגי שחמט. בכל הזדמנות שיש לי וככל שהזמן מאפשר אני מנסה לתמוך ברעיונות לקידום בנות בשחמט, לתת הרצאות ולדבר על הנושא. זה לא משנה אם אתה בן או בת ובין אם תהפוך למקצוען או לא, אני חושבת ששחמט הוא משחק מאוד מעניין שמספר בכך הרבה יכולות שיעזרו לך בחיים. למשל, זה ישפר את הזיכרון שלך, יגרום לך לשיפור בריכוז, ילמד אותך להילחם ולא לוותר ועוד. אני בעד שבנות לפחות יכירו את המשחק והחוקים ואז יחליטו אם הן אוהבות את המשחק או לא.

זה מאוד חשוב להכיר בעובדה שגם נשים יכולות להצליח מאוד בשחמט מקצועני, ובהסתכלות עליו וכן על אחותי בתור עדות לכך, הן יכולות ללמוד יותר על כך וכן לראות הלכה למעשה מה ניתן להשיג.

רננה: האם מתישהו התייחסו אלייך באופן שונה (למשל השמיעו דעות קדומות) בגלל שאת אישה שמשחקת שחמט?

אנה מוזיצ'וק: כפי שבוודאי שמעתן, כששיחקתי באליפות העולם באיראן הייתי חייבת לקיים חלק מחוקי השריעה, ובפרט לשחק עם כיסוי ראש. דבר נוסף הוא שבחלק מהמקרים גברים מתבדחים לפני משחק מול אישה ואומרים שאסור להם להפסיד בשום אופן, שכן אם יפסידו אנשים יצחקו עליהם. עם זאת, לא זכורים לי יותר מדי מקרים משמעותיים לאורך הקריירה שלי שהרגשתי לא בנוח בגלל היותי אישה.

הודא: בהצלחה בטוניר אונליין הקרוב בו תשתתפי – Nations Cup!

אנה מוזיצ'וק: תודה! כן, זה טורניר מאוד חזק ואני מייצגת שם את "Team Europe", יחד עם אניש גירי, מקסים ואשייה-לגרוב, לבון ארוניאן, יאן-קריסטוף דודה וננה דזאגנידזה. אחותי תשחק עבור "נבחרת העולם". כמעט כל הצמרת העולמית תשחק שם ולכן אני ממליצה לעקוב.

עודד: לגבי השאלה הלפני אחרונה על הגדלת כמות השחמטאיות, האם יש רעיונות כלשהם שאת יכולה להעלות כדי לגרום לזה לקרות, האם משהו צריך להיעשות בידי פיד"ה או פדרציה כלשהי?

אנה מוזיצ'וק: כמובן, על כולם לתמוך בזה שיותר בנות ישתלבו במשחק. מה שמאמנים יכולים לעשות זה למשוך את הבנות למשחק ולחוגים, לתת חוויה ששחמט הוא משחק מאוד מעניין, להציג נשים שמאוד הצליחו במשחק, בתקווה שזה יגרום ליותר בנות להישאר במשחק. לדעתי מספר הבנות בשחמט עולה וזה סימן טוב.

ניר: שאלת המשך - מה דעתך לגבי בנות בגילאי 14 ומטה שלא משחקות בטורנירים נפרדים לבנות אלא יחד עם בנים?

אנה מוזיצ'וק: הן יכולות לנסות אך זה מגיע שוב לשאלה שהייתה על להיות אנדרדוג, מה שיקרה להן ברוב המקרים, כי בנים בגיל זה כבר לרוב חזקים יותר (בהנחה שאנו מדברים על טורנירים לאותה קבוצת גיל). הן בהחלט יכולות לנסות לשחק בכמה טורנירים כאלה אך לדעתי גם למצוא מוטיבציה לשחק בטורנירי נשים.

שלומית: לגבי אליפות אירופה למועדונים לנשים - למה לדעתך כה מעט קבוצות מגיעות לשם? האם את אוהבת טורניר זה?

אנה מוזיצ'וק: לדעתי האיגוד האירופי, פיד"ה והפרדציות המקומיות צריכים לעשות יותר שיווק לאירוע, כי זה אכן לא נראה טוב שמשחקות רק כ-12 קבוצות, וזה נמשך כבר שנים. אציין עם זאת שבאליפות האחרונה המספר הזה עלה, אם כי לא בהרבה.

שיחקתי בטורניר זה הרבה פעמים, לרוב עבור קבוצת "מונאקו", וזכינו 5 פעמים. אני אוהבת את התחרות כי זו תחרות קבוצתית ולכן זה גם נחמד חברתית.

ניר: האם יש לך ערוץ יוטיוב? אם לא, האם את אוהבת ערוץ יוטיוב כלשהו?

אנה מוזיצ'וק: אין לי ערוץ יוטיוב, אך לפני כחודש התחלתי לעשות סטרימינג ב-twitch. יש לי גם חשבון באינסטגרם ובפייסבוק. אני עוקבת אחרי כמה ערוצים של שחקני שחמט (בעיקרי חבריי) וכן אחרי ערוצים של אתרי שחמט ידועים, כמו chess24 ו-chess.com.